

FILE DIN ISTORIA MUZEOGRAFIEI DOBROGENE – PREOCUPĂRILE DOCTORULUI HORIA SLOBOZEANU PENTRU STRÂNGEREA ȘI PREZERVAREA PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC DOBROGEAN

Rezumat: În perioada interbelică, pe fondul unei febrile activități de cercetare arheologică și de strângere a vestigiilor antice din Dobrogea, a luat naștere, prin străduința doctorului balneolog Horia Slobozeanu, primul muzeu privat din această regiune. Primele obiecte ale colecției au fost achiziționate de la diverși localnici sau descoperite de doctor însuși în perioada 1922-1924, dar, de-a lungul anilor, colecția s-a îmbogățit constant cu vase, inscripții, bijuterii și alte valoroase artefacte arheologice. Foarte vizitat de vilegiaturiști care veneau în stațiunea Carmen Sylva, muzeul era frecventat, deopotrivă, și de arheologi și istorici consacrați, unii din aceștia, precum P. Săveanu-Sauciuc, S. Lambrino sau D. Tudor, studiind și publicând diferitele inscripții strânse în acest muzeu. După instaurarea regimului comunist, imobilul care adăpostea colecția a fost naționalizat, iar muzeul, condus acum în mod „onorific” de către dr. Slobozeanu, a intrat în atenția Comitetul pentru Așezăminte Culturale – Secția Muzeu. În anii '50, muzeul din stațiunea Eforie-Sud (numit în epocă Carmen Sylva, și mai apoi Vasile Roaită) era vizitat de circa 10.000 de turiști pe sezon, ceea ce confirmă importanța celor 290 de artefacte ce constituiau patrimoniul său. După moartea doctorului Horia Slobozeanu, colecția a trecut în patrimoniul Muzeului Regional al Dobrogei, parte din artefacte fiind trimise, se pare, la alte muzee, precum Muzeul Callatis din Mangalia sau la muzeele din București, în condiții pe care nu le putem identifica astăzi. Prin studiul de față ne propunem nu doar să conturăm personalitatea și munca depusă de doctorul Horia Slobozeanu în strângerea și prezervarea patrimoniului arheologic dobrogean, ci dorim să aducem în atenția cititorilor o filă importantă din muzeografia dobrogeană și să reconstituim, pe baza documentelor de epocă, istoria primului muzeu arheologic privat din Dobrogea.

Cuvinte-cheie: Horia Slobozeanu, muzeu, Dobrogea, Carmen-Sylva, antichități.

Dr. Horia Slobozeanu
(9 aprilie 1887-28
iulie 1961), fotografie
pusă la dispoziție de
doamna Aurelia
Lăpușan

Medicul Horia Slobozeanu, considerat un deschizător de drumuri în domeniul balneologiei infantile, și-a legat definitiv numele de Techirghiol și de mica așezare de atunci Eforie Sud, unde și-a ridicat o casă, ce avea să devină unul dintre primele muzee de utilitate publică din Dobrogea.

În ultimii ani, câteva articole și studii semnate de Aurelia Lăpușan au repus în lumină personalitatea doctorului Slobozeanu și contribuțiile sale esențiale în domeniul pediatrie și balneologic, dar și preocupările sale constante pentru strângerea și prezervarea vestigiilor antice greco-romane, răspândite la vremea respectivă în tot cuprinsul Dobrogei. În cele ce urmează, pornind de la ceea ce se știe deja despre Horia Slobozeanu, cariera sa în domeniul balneologiei, dar și preocupările sale autodidacte în domeniul arheologic, vom încerca să creionăm importanța demersurilor sale pentru strângerea vestigiilor antice și pentru ordonarea și prezentarea lor pe baze cât mai științifice, punctând momentele cele mai importante din evoluția muzeului său până la trecerea acestuia în patrimoniul Muzeului Regional al Dobrogei.

* Delia Roxana CORNEA: dr., Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța; e-mail: roxanne_albu@yahoo.com

Conform datelor biografice identificate până în prezent, Horia Slobozeanu s-a născut la 9 aprilie 1887 la Bârlad, iar după parcurgerea claselor gimnaziale și de liceu, a urmat cursurile Facultății de Medicină din București. În februarie 1915 și-a susținut doctoratul în Medicină cu teza *Contribuțiuni la studiul cortico-pleuritelor scisurale*, publicată în același an la Bârlad, la Tipografia Nouă. Deja în această perioadă participase, ca doctor, pe frontul celui de-al Doilea Război Balcanic (1913), iar ulterior a luat parte activ, ca medic de batalion, la campaniile celui de-al Doilea Război Mondial (1916-1918), fiind decorat cu Ordinul „Coroana României” cu spade și panglică, decorație ce s-a emis pentru omagierea curajului exemplar dovedit de medici în spitalele de campanie și direct pe linia frontului.¹ La sfârșitul războiului a fost numit medic la Tecuci și director al orfelinatului din localitate, iar în perioada 1919-1921 și-a continuat studiile la Paris în domeniul pediatic. Reîntors în 1921 la București, Horia Slobozeanu s-a consacrat în scurt timp ca fiind unul dintre cei mai buni medici în domeniu, membru al Societăților de pediatrie din Franța și Germania² și, în același timp, membru-fondator al Societății Regale Române de Istoria Medicinii³.

În paralel cu studiile de pediatrie, Horia Slobozeanu s-a consacrat și balneologiei, învățând în Franța, între anii 1922-1926, din experiența renumiților doctori Jaubert și Bochellos. Revenit în țară, a excelat și în această specializare, atât prin cele peste 130 de studii și comunicări publicate, cât mai ales prin metodele aplicate pacienților în curele balneare la lacul Movilă Techirghiol⁴. De altfel, proprietățile deosebite ale lacului Techirghiol, consemnate într-o amplă lucrare, au fost prezentate de Horia Slobozeanu în cadrul celui de-al V Congres Internațional de Talasoterapie, care s-a desfășurat și la Constanța și Mamaia, în zilele de 26-27 mai 1928. În anii '20-'30, conform informațiilor din presă, a activat și ca medic al stațiunii Movilă-Techirghiol, urmărind cu precădere efectul curelor de mare și nămol asupra copiilor bolnavi, într-o strânsă colaborare cu un alt consacrat doctor balneolog – și el un împătimit colecționar, dar de artă românească, – Iosef Dona, medicul director al stațiunii Tekirghiol.⁵

Tot în această perioadă a legat o strânsă colaborare și o frumoasă prietenie și cu dr. Victor Climescu (1895 - 1967), directorul Sanatoriului de Chirurgie osteo-articulară de la Eforie Sud și șef de școală, cu care a efectuat nenumărate studii privind diferitele tratamente ce puteau fi aplicate copiilor bolnavi de TBC osos.⁶ Colaborarea dintre cei doi medici, prin combinarea tratamentului chirurgical ortopedic cu cel balnear, a reprezentat anii de glorie a acestui sanatoriu, conducând la vindecări miraculoase ale copiilor cu diferite afecțiuni osoase⁷.

În paralel cu activitatea medicală, dr. Horia Slobozeanu s-a dedicat cu tot sufletul unei pasiuni care l-a urmărit până la finalul vieții: arheologia și interesul pentru salvarea și preservarea patrimoniului

¹ Aurelia Lăpușan, „Doctor Horia Slobozeanu, proprietarul primului muzeu arheologic din țară”, în vol. *Patrimoniul uman al Dobrogei. Contribuții și destine remarcabile*, Editura Ex Ponto, Ziua de Constanța, 2024, p. 241.

² Constanța Călinescu, Liliana Lazia (coord.), *Dicționar de personalități dobrogene*, vol. I, Editura Ex Ponto 2004, pp. 271.

³ *Ibidem*; Aurelia Lăpușan, *Horia Slobozeanu, un nume uitat într-un zid*, în „Datina”, serie nouă, an 2, nr. 17, august 2015, p. 4. Menționăm că Societatea Regală Română de Istoria Medicinii a fost fondată la 14 septembrie 1929, din inițiativa celebrului doctor Victor Gomoiu, care a fost și secretarul general al societății, iar doctorul Horia Slobozeanu a fost unul din membrii comitetului de conducere, alături de prof. dr. C. Severanu (președinte), profesor dr. D. Gerota, prof. dr. M. Minovici, dr. Viorica Gomoiu, dr. Irina Crețu, ing. Al. Podhorsky și farmacist Tita Săndulescu, vezi Mihail Șcheau, Ana Carata, Laura-Cristina Nicolae, *Pagini de istorie: Muzeul de istoria medicinei și farmaciei „Victor Gomoiu” din Craiova*, în „NOEMA”, vol. XII, 2013, pp. 293-294.

⁴ Aurelia Lăpușan, *Horia Slobozeanu...*, p. 4

⁵ Aurelia Lăpușan, „Doctor Horia Slobozeanu, proprietarul primului muzeu arheologic din țară” ..., p. 242; Aurelia Lăpușan, *Iosif N. Dona- „tămăduitorul” de la Techirghiol*, consultat online la adresa <https://www.ziuaconstanta.ro/fondul-documentar-dobrogea-de-ieri-si-de-azi/articol/istoria-dobrogei-iosif-n-dona-tamaduitorul-de-la-techirghiol-6014.html>

⁶ Aurelia Lăpușan, „Doctor Horia Slobozeanu, proprietarul primului muzeu arheologic din țară” ..., p. 242; Aurelia Lăpușan, Anca Elena Ștefan, *Marea care vindecă, Litoralul românesc de la Mamaia la Mangalia*, Upstite, București 2026, p. 197.

⁷ Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța, *Dicționar...*, p. 271.

arheologic dobrogean. Într-un studiu publicat în 1959, Horia Slobozeanu afirma că materialul arheologic prezentat în lucrare făcea parte din muzeul pe care îl înființase în 1924 în stațiunea Carmen Sylva, devenită ulterior Vasile Roaită (actualmente Eforie Sud)⁸, an care credem noi că marchează debutul activității de strângere și de colectare a acestor vestigii arheologice de către pasionatul doctor.

Tot în 1924 Vasile Pârvan a făcut personal o cercetare în zona lacului Techirghiol, pentru a realiza o primă hartă arheologică a acestei zone⁹, acum plasându-se începuturile acestei colaborări între cei doi oameni de știință, așa cum nota arheologul și bizantinologul Emilian Popescu într-un material evocator: „Dr. Horia Slobozeanu l-a cunoscut pe Vasile Pârvan și a avut cu el legături apropiate. În anii 1924-1925, când Pârvan se afla la mare, pentru a-și îngriji sănătatea, au făcut împreună cercetări în jurul lacului Techirghiol și a regiunii apropiate. De la Pârvan, dr. Slobozeanu a căpătat cunoștințe noi și a prins gustul unei cercetări mai ample asupra regiunii, în care a revenit apoi an de an. Timp de 35 de ani nu a încetat să se intereseze de adunarea materialelor arheologice și să facă observații care s-au concretizat apoi în câteva publicații științifice, apărute în periodicele Institutului de Arheologie”¹⁰ Referitor la această colaborare, într-un studiu recent dedicat personalității doctorului Slobozeanu, autoarea Aurelia Lăpușan nota: „Munca de arheolog începută cu pasiune încă din anul 1924, sub îndrumarea lui Vasile Pârvan, pe șantierul de la Callatis, i-a permis să adune un număr imens de piese arheologice: vase grecești din secolele VII-VI î.Hr., coloane, statuete, basoreliefuluri, inscripții etc. Participă împreună cu Vasile Pârvan la săpăturile malurilor lacului Tekirghiol, de unde aduce în muzeu piese primitive getice”¹¹.

De la începutul anilor '30 colecția arheologică a doctorului Slobozeanu capătă o formă organizată ca muzeu, chiar în vila sa din Eforie, atrăgând atenția nu doar a vilegiaturiștilor, cât și unor specialiști din țară. În acest sens trebuie văzută participarea dr. Horia Slobozeanu, cu o parte din artefactele strânse, în cadrul *Expoziției de numismatică, medalistică și arheologie* organizată la Sălile Dalles în perioada 19-21 octombrie 1933. Evenimentul, dublat de un congres care a reunit reputați specialiști, dar și colecționari, a fost organizat de către Societatea Numismatică Română cu ocazia împlinirii a 30 de ani de existență, prilej cu care se arăta că „deși este prima manifestație la noi în țară de acest fel, totuși foarte mulți colecționari s-au grăbit să pună la dispoziția expoziției materialul lor pentru a se putea cunoaște și pe această cale trecutul istoric al țării noastre”¹². Regăsim aici, printre personalitățile participante, pe Constantin Moisil, care era și președintele Societății, Vasile Canarache, cel care avea să-și lege ulterior numele definitiv de muzeul constănțean, dar și pe dr. Horia Slobozeanu, participant cu mai multe exponate arheologice.¹³

Un document extrem de valoros datând din cursul anului 1934 ne relevă eforturile medicului Horia Slobozeanu de a da colecției sale arheologice o formă științifică și un statut public, fiind vorba de cererea adresată președintelui Comisiunii Monumentelor Istorice, Nicolae Iorga: „Domnule Președinte, pornind de la un sentiment de protecție față de antichitățile greco-romane din Dobrogea, cărora li se dă o altă întrebuințare decât cea pe care o merită trecutul nostru, am ajuns, după ani de străduință, să formez o colecție în stațiunea Movilă Techirghiol. Piese care o compun sunt bucăți de marmură cu ornamente, inscripții,

⁸ Horia Slobozeanu, *Considerații asupra așezărilor antice din jurul lacurilor Techirghiol și Agigea*, în „Materiale și cercetări arheologice”, vol. V, 1959, p. 745.

⁹ Radu Vulpe, „Activitatea arheologică în Dobrogea în cei 50 de ani de stăpânire românească”, în vol. *Dobrogea. Cincizeci de ani de viață românească*, Editura Cultura Națională, București, 1928, p. 140.

¹⁰ Emilian Popescu, *Dr. Horia Slobozeanu* (necrolog), în „Studii și Cercetări de Istorie Veche” (SCIV), anul XIII, nr. 2, 1962, p. 486.

¹¹ Aurelia Lăpușan, „Doctor Horia Slobozeanu, proprietarul primului muzeu arheologic din țară”..., p. 238; Aurelia Lăpușan, *Horia Slobozeanu...*, p. 5.

¹² *Expoziția de numismatică, medalistică și arheologie* în „Cele trei Crișuri”, an XVI, nr. 9-10, septembrie-octombrie 1933, p. 123; vezi *Expoziția și congresul numismatic* în „Revista Istorică Română”, vol III, fasc. II-III, 1933, pp. 324-325.

¹³ *Ibidem*.

vase, statuete. Obiectele mai mari sunt așezate pe rafturi, iar cele mici sunt ținute în vitrine de sticlă. Ele sunt numerotate și au marcat locul de origine.

Mai toate piesele au fost studiate și publicate în decursul anilor de domnii profesori Pârvan, Sauciuc Săveanu¹⁴ și Lambrino. Ele rămân și mai departe la dispoziția oamenilor de știință. Având intențiunea ca în anul viitor să pun o placă cu inscripția «Colecție arheologică» și să dau posibilitatea ca ea să fie vizitată de numeroșii vizitatori români și străini din stațiune și din împrejurimi, cu onoare vă rog să binevoiți a aproba această funcționare. Primiți, vă rog, Domnule Președinte, asigurarea considerației mele. Dr.

Horia Slobozeanu în curtea muzeului său din stațiunea Carmen Sylva (Eforie Sud), fotografie pusă la dispoziție de doamna Aurelia Lăpușan

Horia Slobozianu, strada Pompiliu Eliade, nr.7 - București.”¹⁵ Răspunsul la cererea doctorului Slobozeanu a fost unul favorabil, completat cu numeroase mulțumiri pentru „dragostea ce o purtați față de mărturiile trecutului țării”¹⁶ și consfințea practic funcțiunea de utilitate publică a micului muzeu.

În august 1936 revista de circulație națională *Ilustrațiunea română* își informa „cetitorii” despre fragmentele de artă greco-romană ce puteau fi admirate în vila de la Movilă Techirghiol, completând informațiile și cu câteva fotografii ce surprindeau elementele arhitecturale și epigrafice încastate în zidurile clădirii: „În vila d-rului Slobozianu dela Movila Techirghiol, colecția de arheologie sporește an de an. Cu grijă, cu dragoste, cunoscutul medic balneolog, docent la Universitatea din București, adună ceea ce oamenii neștiutori irosesc: fragmente din tezaurul arheologic dobrogean, atât de bogat și de interesant pentru trecutul nostru îndepărtat. (...) Înainte de a înfățișa cetitorilor noile achiziții – printre care un admirabil fragment de statuie, reprezentând berbecul cu lâna de aur din cunoscuta legendă a Argonauților – voi releva « zidul artistic », un zid care mărginește curtea vilei-muzeu și în care se găsesc încrustate felurite pietre greco-romane și deopotrivă felurite pietre funerare turcești. Frumoase prin înfățișare, aceste pietre funerare sunt interesante și prin inscripțiile lor care se deosebesc cu totul de inscripțiile noastre, în care se pomenesc nume și date.

*

¹⁴ Afirmatia este confirmată de publicațiile științifice din epocă, vezi Th. Sauciuc-Săveanu, *Callatis*, 1927, IV-e rapport, în „Dacia”, III-IV, 1927-1932, 1933, pp. 431-459, care menționează pentru inscripțiile pe marmură și calcar (pct. d).-j) că se aflau în proprietatea dr. Horia Slobozeanu de la București, ca și un număr de inscripții pe ceramică, publicate atât de el, cât și de Orest Tafrali.

¹⁵ Arhiva Institutului Național al Patrimoniului (Arhiva INP în continuare), dosar nr. 859 (Muzeul din vila dr. Slobozeanu din Carmen Sylva), f. 1.

¹⁶ *Ibidem*, f.1 -verso; vezi și Ioan Opreș, *Istoria muzeelor din România*, Editura Museion, București 1994, p. 95.

O piatră spune: «Băiatul lui Osman, totdeauna nu l-am lăsat deoparte de ochiul meu. Dar Dumnezeu l-a iubit mai mult decât mine. Nici un doctor n-a putut să-i găsească leacul și alifia și a făcut ceea ce a cerut Dumnezeu!». O alta, pomenind de o fată care odihnea sub lespede, precizează felul boalei: «I-a intrat boala în piept. Pământul i-a devenit cuib (casă)! De lipsa ei s-a plâns mama – s-a plâns că era lepră nemțească. Lui Sfânt Siub a făcut pomană ca să-i scape fata. Dumnezeu s-o ierte! ». O a treia – o marmură – mărturisește simplu dar impresionant boala și durerea: «Sufletul și inima copilului meu au murit de scarlatină și a rămas rană în inima tatălui. Doamne ajută-ne! Nevasta și tatăl n-au ce să facă! Băiatul lui Hagi Sadac Salin ». Interesante sunt și monumentele superioare care împodobesc lespezile de marmură sau piatră, impunătoare prin simplitatea lor. Câteva, păstrate cu grijă în interior, sunt podoabe de artă turcească veche. Un asemenea ornament a slujit probabil la realizarea celui mai simplu, mai elegant și mai frumos turban modern. Motive de artă veche turcească se găsesc deopotrivă pe acele pietre pe care cercetătorii le descoperă în săpăturile din vechile cimitire turcești. Un asemenea cimitir se găsește la Mangalia, astăzi declarat monument istoric¹⁷.

La o dată neprecizată, Victor Brătulescu, secretarul Comisiunii Monumentelor Istorice și redactor al revistei de specialitate¹⁸ se adresa președintelui acestui for, savantul Nicolae Iorga, pentru o intervenție la nivel ministerial în vederea recuperării unor vestigii arheologice scoase la iveală de lucrările de montare a căii ferate Carmen Sylva-Mangalia. Cu această ocazie preciza următoarele: „Din informațiile căpătate la fața locului, la punctul numit Schitul de lângă Mangea Punar¹⁹, județul Constanța, s-au găsit un număr de obiecte între care o statuie întreagă de marmură, un cap de teracotă și alte obiecte mai mici, care ar fi fost încredințate dlui. Colonel Orezanu, comandantul Regimentului II Pioneri.

Am onoarea a vă ruga să binevoiți a aproba să se intervină pe lângă Ministerul Apărării Naționale, în sensul de a fi rugat dl. colonel Orezeanu să cedeze Comisiunii noastre obiectele găsite, spre a se putea studia civilizațiunea stațiunii amintite. Asupra celorlalte fragmente de obiecte aflate în păstrarea dlui. colonel Vasile Stan, sunt de părere a se păstra în muzeul

din Carmen Sylva al d-lui dr. Slobozianu, autorizat de Comisiunea noastră²⁰. În continuarea adresei era formulată propunerea de a se „intervenii pe lângă Ministerul Comunicației, Ministerul Apărării Naționale și pe lângă Direcția C.F.R., ca orice săpături vor întreprinde, să le facă numai în asistența unui delegat al Comisiunii noastre²¹, propunere ce ne duce cu gândul la o posibilă colaborare a dr. Slobozianu cu Comisia

Horia Slobozeanu și familia sa, în vila de la Carmen Sylva (1938), fotografie pusă la dispoziție de doamna Aurelia Lăpușan

¹⁷ *Fragmente de artă greco-romană*, în „Ilustrațiunea română”, an VIII, nr 35, 26 august 1936, p. 3.

¹⁸ Este vorba de Buletinului Comisiunii Monumentelor Istorice.

¹⁹ Denumirea turcească a localității actuale Costinești.

²⁰ Arhiva Institutului Național al Patrimoniului, dosar nr. 859, f. 2.

²¹ *Ibidem*.

Monumentelor Istorice, ca delegat în teren al acesteia, de vreme ce muzeul se afla sub privegherea acestui înalt for academic.

Această posibilă colaborare pare să fie susținută și de intervențiile de mai târziu ale Comisiunii Monumentelor Istorice în favoarea protejării micului muzeu în timpul desfășurării celui de-al Doilea Război Mondial. Un prim document, datat 3 aprilie 1945, a fost înaintat Comisiei de către Comisariatul de Poliție Carmen Sylva, cu privire la spargerea și jefuirea vilei ce adăpostea muzeul: „La telegrama Dvs. nr. 7382 din 3 martie curent avem onoarea a vă comunica următoarele. În dimineața zilei de 1 martie a.c., s-a prezentat la oficiul acestui Comisariat de Poliție dl. Ioan Coman (?), comerciant din această localitate, și ne-a comunicat că a văzut la vila D-lui Dr. Slobozianu, una ușă de la etaj forțată. La reclamația verbală a sus-numitului, ne-am prezentat de îndată la fața locului, fiind însoțit de reclamant și, într-adevăr, am găsit ușa de la o cameră de la etajul vilei forțată. Probabil s-a furat ceva, ceea ce noi nu am putut stabili, și nici reclamantul, neavând inventarul camerelor. Toate lucrurile din cameră sunt răvășite și un geam e spart. Urme pentru identificarea autorilor nu am găsit, intuim că această spargere a fost comisă cu câteva zile înainte. În ceea ce privește autorii acestei spargerii, bănuielele noastre sunt că autorii ar fi soldați sovietici de la Spitalul Militar Sovietic din localitate, care este instalat în sanatoriul din localitate. Rezultatul cercetărilor întreprinse de noi până în prezent, sunt negative”²².

În toamna aceluiași an, reprezentatul Comisiunii Monumentelor Istorice trimitea către Poliția Carmen Sylva și către Prefectura Județului Constanța mai multe telegrame, prin care solicita a nu se rechiziționa „vila Dr. Slobozianu, în care se află Muzeul pus sub supravegherea Comisiunii Monumentelor Istorice”²³. Răspunsul favorabil al autorităților locale²⁴ a permis astfel prezervarea aproape intactă a colecției, într-o perioadă în care armata sovietică jefuia și distrugea sistematic clădirile în care trupele erau încartiruite.

Acest fapt este dovedit de activitatea ulterioară a muzeului, care funcționa la 1948, fiind vizitat și minuțios studiat de o altă personalitate a vremii, profesorul și arheologul Dumitru Tudor. Din colecția epigrafică a doctorului, D.Tudor a transcris și publicat în 1951 o inscripție descoperită la Constanța, care îl atestă pe guvernatorul Mosiei Inferior, Q. Pompeius Falco. În demersul său științific de reîntregire și interpretare a textului inscripției, profesorul Dumitru Tudor nota: „Acum 28 de ani Horia Slobozeanu a cumpărat dela Constanța, pentru colecția sa arheologică, adăpostită în casele pe care le posedă la Vasile Roaită, un interesant fragment epigrafic. Inscripția stătea îngărmădită împreună cu alte pietre, în curtea unui locuitor din cartierul Anadachioi și provine, fără îndoială, din ruinele vechiului Tomi. La Vasile Roaită, piatra a fost fixată pentru vizitatorii micului muzeu într-un cadru de beton, la intrarea clădirii, loc în care se găsește și astăzi”²⁵.

Mulți ani mai târziu profesorul D.Tudor a publicat alte 5 inscripții din vechiul muzeu Slobozeanu, prilej cu care menționa: „În 1948 am cercetat colecția de monumente de piatră strânse de dr. Horia Slobozeanu în grădina casei sale de la Eforie Sud. Cu îngăduința proprietarului, mi-am notat atunci cinci fragmente epigrafice, dintre care, cel mai important, a fost deja publicat. Dintre ele, patru au fost transportate la muzeul din Constanța, iar al cincilea, se pare, este dispărut. Dr. Slobozeanu m-a informat că toate fuseseră cumpărate de el de la diferiți particulari din Mangalia. La Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța, cele de mai jos au fost inventariate (nr. inv. 15946, 15943, 15965)”²⁶.

²² *Ibidem*, f. 7-verso.

²³ *Ibidem*, ff. 3-6,9.

²⁴ *Ibidem*, f. 7-verso.

²⁵ D.Tudor, *O nouă inscripție despre Q.Pompeius Falco, guvernator al Moesiei Inferioare*, în „Studii și Cercetări de Istorie Veche”, tom II, nr. 2, nr. 1951, p.159; Inscripția a fost republicată în *Inscripțiile din Scythia Minor grecești și latine*, vol II. Tomis și teritoriul său (ISM II), ed. Iorgu Stoian, indici Al.Suceveanu, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București 1987, p. 76.

²⁶ *Idem*, *Comunicări epigrafice X*, în „Pontica”, nr. XIII, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, 1980, pp. 251-252.

Așa cum vom vedea mai jos, numărul total de inscripții din colecția Slobozeanu era 56 în anul 1952, dar trebuie menționat că unele artefacte au fost donate către alte instituții chiar de către proprietar. Amintim, în acest caz, inscripția care atestă încheierea unui tratat între Roma și cetatea Callatis și care a rămas până în prezent singurul act în latină de acest gen păstrat din perioada Republicii. Inscripția a fost inițial publicată în revista „Dacia” de către T.Sauciuc-Săveanu²⁷, fiind apoi reanalizată și comentată de S.Lambrino, A. Passerini, G. De Sanctis, D.S. Marin, A. Degrassi, Al. Suceveanu, D.M.Pippidi și Al. Avram²⁸, menționându-se cel mai adesea că a fost găsită în perioada interbelică la Mangalia.

Publicând pentru prima dată această inscripție deosebit de valoroasă, T. Sauciuc-Săveanu menționa că piesa provenea din colecția dr. Horia Slobozeanu, păstrată de acesta în casa de la București – este vorba de locuința situată pe strada Pompiliu Eliade, nr. 7, în apropiere de Cișmigiu. În 1950 Horia Slobozeanu a donat inscripția Muzeului Național de Antichități (data intrării în muzeu este 6. XI.1950), unde a primit numărul de inventar L 1661, iar la începutul anilor '70 inscripția a fost transferată, împreună cu multe altele, la Muzeul Național de Istorie a României, fiind și în prezent în patrimoniul acestui muzeu (nr. inv. 18739).²⁹ Așadar, o parte din colecția doctorului a rămas la București, sau a fost donată de acesta Muzeului Național de Antichități.

Revenind însă la muzeul din stațiunea Carmen Sylva (Eforie Sud astăzi) trebuie spus că și această mică colecție, ca și alte muzee din țară și din Capitală, a cunoscut începând cu 1946 o perioadă de semnificative transformări, în primul rând ca urmare a adoptării *Decretului-lege nr. 803 pentru organizarea muzeelor naționale*. Acest proiect de lege se datorează inițiativelor ministrului Artelor, Octav Livezeanu, care a înaintat Regelui Mihai un raport (Nr. 11 721/1946), prin care arăta că muzeele și colecțiile din România funcționau după o lege veche adoptată în 14 aprilie 1932 „ale cărei dispozițiuni [s-au arătat] defectuoase, incomplete și chiar incapabile în cursul experiențelor din ultimul timp”³⁰. Legea nouă preconiza o amplă reformare a sistemului muzeal din România și fundamenta atât înființarea unui muzeu național central aflat în subordinea Ministerului Artelor - Muzeului Național de Artă și Arheologie – cât și înființarea altor două muzee naționale, regionale, la Iași și Cluj (decî în cele două mari provincii istorice, Moldova și Transilvania).³¹

Se prevedea, de asemenea, constituirea unui Consiliu Superior al Muzeelor, cu rol de coordonare pe plan național, iar pe plan regional se instituiau 8 inspectorate fixe, cu reședința la București, Iași, Cluj, Sibiu, Timișoara, Craiova, Suceava și Constanța. Câteva articole ale acestei legi – art. 7 (cap. II) și art. 12 (cap. III) – vizau funcționarea muzeelor și colecțiilor private, și în cazul acestora fiind aduse modificări semnificative: „Sub autoritatea Muzeului Național din Capitală și a muzeelor naționale din provincie, vor fi trecute din punct de vedere artistic și muzeal și vor fi ocrotite de Stat, ca bunuri naționale, toate colecțiile particulare ce vor fi recunoscute ca atare, prin decizii ale Ministerului Artelor, pe baza avizului Consiliului superior al muzeelor, chiar când aceste colecțiuni publice, prin funcțiunea lor, se află în posesia proprietarului respectiv. Inventarul acestor colecțiuni se va depune la minister, odată cu cererea de recunoaștere”³².

Este foarte posibil ca în baza acestei legi, și muzeul dr. Slobozeanu să fi trecut prin avizarea Consiliului superior al muzeelor, ce-i drept ceva mai târziu decât preconiza noul act legislativ, pentru că abia

²⁷ T. Sauciuc-Săveanu, *op.cit.*, pp. 456-458.

²⁸ V.Cojocar, *Unele considerații privind data Tratatului dintre Roma și Callatis (CILII 22676)*, în „Arheologia Moldovei”, XXIV, 2000-2001, consultată online la adresa: https://arheologiamoldovei.ro/document/am_2324_12_cojocar/

²⁹ Muzeul Național de Istorie a României, *Catalogul Colecției Lapidarium I. Piese greco-romane*, Editura Conphis, București 2015, pp. 43-44.

³⁰ *Legea nr. 803 Pentru organizarea muzeelor naționale*, în „Monitorul oficial”, an CXIV, Partea 1, nr. 238 din 14 octombrie 1946, p. 11051-11052. Legea apare prezentată la Ioan Opreș, *Istoria muzeelor ...*, pp. 61-62.

³¹ *Ibidem*, pp. 11046-11047.

³² *Ibidem*, pp. 11047.

în octombrie 1948 era publicată în Monitorul Oficial componența acestui for coordonator, format din „Lucian Grigorescu, director al Artelor plastice – președinte; M. Teodor Vlad – directorul artelor plastice; Radu Bogdan – inspector general; Teodora Voinescu – șeful Serviciului muzeelor; G. Oprescu – membru al Academiei Republicii Populare Române; I.Al. Steriade, rectorul Academiei de Arte Frumoase din București; I. Iser – pictor; K.H. Zambaccian – critic de artă; J. Perahim – pictor; Mac Constantinescu – sculptor; Leon Haber – arhitect; Magdalena Iacob- secretară”³³.

Așa cum se poate observa cu ușurință, majoritatea membrilor Consiliului erau personalități deja consacrate ale vieții artistice, colecționari sau/și oameni de muzee, care trebuiau să-și asume îndeplinirea unor obiective clar formulate: reorganizarea treptată a muzeelor existente și crearea de noi instituții similare, dar unii dintre ei se pusese deja în slujba noului sistem. De fapt, reorganizarea propusă masca intenția clară a autorităților comuniste de a declanșa și în domeniul culturii procesul de naționalizare, care era deja implementat în forță în alte domenii. Fiind înaintată propunerea naționalizării bunurilor istorice și artistice din colecțiile și muzeele private, pe modelul etatizării „mijloacelor industriale de producție”, colecționarul K.H. Zambaccian preciza: „colecția de artă plastică românească (pe care o donase statului român – n.n.) a fost donată împreună cu imobilul ca să funcționeze ca un muzeu separat și, după cum este prevăzut în actul de donație, Ministerul nu va putea îngădui nici o dislocare a lucrărilor de artă și nici nu va avea dreptul să schimbe destinația de muzeu a imobilului dăruit”³⁴.

Deși studiul de față nu are ca obiect activitatea acestui Consiliu, totuși apreciem că cel puțin direcțiile enunțate în chiar prima ședință a Consiliului (4 octombrie 1948) de către oamenii noului regim – prin vocea unor reprezentanți precum M. Teodor Vlad, directorul Artelor Plastice – , indică clar modul în care erau văzute colecțiile și muzeele private „(...) operele de artă trebuie scoase din colecțiile mici, nevizitate de masele largi și puse la dispoziția acestora, precum și a artiștilor plastici. Țara aceasta trece printr-o transformare serioasă, prin democrație populară spre socialism. În structura noastră socială s-au produs transformări adânci. Peste 80% din mijloacele industriale de producție sunt etatizate și puse în slujba poporului, act prin care se asigură ridicarea standardului de trai al oamenilor muncii. Operele de artă sunt proprietate privată. Noi trebuie să ne punem pe poziția de a pune aceste bunuri individuale (subl.n.) la dispoziția publicului, prin asigurarea accesului maselor largi înspre aceste valori artistice, prin împrumutarea lor muzeelor Statului.

În lumina celor expuse mai sus, eu sunt convins că munca depusă de dl. K.H. Zambaccian timp de 40 de ani va avea un rezultat mai bun decât operele adăpostite astăzi în căsuța cu numele «Muzeul Zambaccian» vor fi expuse la Muzeul Național de la Șosea, dând posibilitatea alături de altele, artiștilor noștri să urmărească evoluția picturii consacrate române, sau în muzeul din Palatul Republicii Populare Române, întregind școlile străine”³⁵.

În logica directivelor impuse de la centru, și autoritățile locale au luat în vizor colecțiile și muzeele private, unul dintre acestea fiind cel al dr. Slobozeanu. Într-o informare privind situația muzeelor din regiunea Constanța, adresată de către Comitetul Provizoriu al Regiunii Constanța – Secțiunea de Cultură și Artă, forului central Comitetul Pentru Așezămintele Culturale din R.P.R. de pe lângă Consiliul de Miniștri (Secția Muzee), după enumerarea instituțiilor de profil, respectiv Mangalia, Agigea, Istria și Adamclisi, se făceau următoarele precizări: „La Vasile Roaită există o colecție de antichități proprietatea dr. Horia Slobozeanu, o parte a acestei colecții este la București, în locuința dr. Slobozeanu. Piese sunt strânse din

³³ Decizia ministerială nr. 7482 din 28 septembrie 1948, în „Monitorul oficial”, anul CXVI, Partea 1, nr. 228, 1 octombrie 1948, p. 7933.

³⁴ Serviciul Istoric al Arhivelor Naționale (SANIC), Fond Ministerul Artelor și Informațiilor – Direcția Arte Plastice, dosar 142/1948, f. 2.

³⁵ *Ibidem*, f. 3.

întreaga regiune. Colecția este cuprinsă în 3 camere. Piese muzeale sunt și în curtea clădirii din Vasile Roaită. Casa este neîngrijită, fără paznic.

Muzeul fiind în centrul stațiunii balneare Vasile Roaită, este mult vizitat în perioada de vară. Colecția este începută de prin 1922, piesele sunt colectate din Mangalia, Cernavodă, Schitu, Tuzla, Vasile Roaită, 23 August, Moșneni. Cuprinde statuete, capete, plăci cu inscripții, animale de marmură, opaițe de ceramică, amfore mici și mari, vase grecești, piese din diferite epoci³⁶.

Încă de la această dată muzeul Slobozeanu apare încadrat structurilor regionale. O dovadă în acest sens o constituie un referat înaintat, la 27 septembrie 1950, Comitetului pentru Așezăminte Culturale, prin care autoritățile locale evidențiau necesitatea angajării de personal la toate muzeele din regiunea Constanța, iar pentru cel de la Eforie se cerea asigurarea unui post de pază permanentă, în eventualitatea în care piesele de aici nu erau duse la Constanța³⁷.

Un an mai târziu, la 24 noiembrie 1951, dr. Horia Slobozeanu trimitea o adresă președintelui Comitetului pentru Așezăminte Culturale de la București, prin care solicita completarea mobilierului muzeal cu noi vitrine expoziționale, în care să fie expuse cele 276 de piese existente, ca și alocarea unei sume de bani pentru acoperirea cheltuielilor de întreținere și a deplasărilor în sate pentru găsirea pieselor risipite. Textul se termina cu deja consacrată lozincă „Trăiască R.P.R!”³⁸

Coabitarea lui Horia Slobozeanu cu noile autorități trebuie văzută prin prisma dorinței sale de a prezerva muzeul pe care îl organizase cu atâta străduință în aproape trei decenii de activitate. Despre aceste momente dureroase din viața doctorului, când resimțea iminența pierderii valoroasei sale colecții, a vorbit într-un interviu chiar nepotul acestuia, Răzvan Lăzărescu: „Simțind că noii stăpâni nu-i vor lăsa obiectele de valoare în proprietate, doctorul Slobozeanu, bunicul meu, le-a zidit în pereții casei, iar colecția de statuete tip Tanagra a donat-o Muzeului de Istorie constănțean, cu condiția să fie expuse într-o sală care să-i poarte numele. Se pare că piesele – foarte valoroase ca mesaje, dovedind prezența grecilor la Pontul Euxin și raporturile lor administrativ-politice – au dispărut din muzeul de la Constanța. Tata, arh. Cezar Lăzărescu, a încercat să le dea de urmă și nu a reușit. Erau anii aceia de cumpănă pentru țară și nu puteai decât să cedezi”³⁹.

În această notă trebuie înțelese și documentele înaintate de doctor în cursul anului 1952, prin care raporta situația bunurilor aflate în muzeu, documente rămase până acum inedite și care iată, prin studiul de față, vin să întregască informațiile noastre despre acest muzeu privat. Aceste documente se constituie, de fapt, în Registrul inventar al colecției, care cuprindea la momentul respectiv următoarele vestigii arheologice: 56 inscripții greco-romane, 44 piese de arhitectură (fragmente arhitecturale), 55 idoli și obiecte de cult, 98 vase și opaițe, 12 podoabe, 4 mulaje și 21 de pietre funerare musulmane.⁴⁰ Inventarul detaliat al „Muzeului de Arheologie din orașul Vasile Roaită” – așa cum apare titulatura în documente – întocmit și semnat chiar de dr. Horia Slobozeanu la 1 septembrie 1952, a fost înaintat unui reprezentant al autorităților locale (?)⁴¹, fapt ce pare să sugereze că muzeul era deja trecut în patrimoniul statului.

³⁶ SANIC, Fond Comitetul pentru Așezăminte Culturale, dosar 7/1950, f. 1 verso.

³⁷ *Ibidem*, ff. 48,50.

³⁸ SANIC, Fond Comitetul pentru Așezăminte Culturale -Muzee, dosar 11/1951, f. 79.

³⁹ Interviul acordat Aureliei Lăpușan și care apare parțial reprodus în articolul de ziar *Portrete. Oameni care au făcut istorie culturală în Dobrogea. Horia Slobozeanu*, consultat online la adresa <https://www.ziuaconstanta.ro/fondul-documentar-dobrogea-de-ieri-si-de-azi/articol/portrete-oameni-care-au-facut-istorie-culturala-in-dobrogea-dr-horia-slobozeanu-galerie-foto-141.html>, „Ziua de Constanța”, 16 octombrie 2017.

⁴⁰ SANIC, Fond Comitetul pentru Așezăminte Culturale -Muzee, dosar 17/1952, f. 117.

⁴¹ *Ibidem*, ff. 117-122. Pe prima filă a dosarului este notat „Tov. N. Ungureanu”, probabil un cadru local al Sfatului Popular Regional Constanța, care coordona, în acea perioadă, întreaga activitate culturală a regiunii.

O dovadă în plus în acest sens este un raport înaintat forurilor centrale de către directorul Muzeului Regional al Dobrogei, Nubar Hamparțumian, care detalia situația instituției și activitățile necesare pentru buna desfășurare a activității muzeale pe plan local, cât și în teritoriu. Cu această ocazie, preciza următoarele: „Muzeul a continuat și în această lună să se rezume la un singur cadru, nu am putut face nici o deplasare în regiune. Ne propunem ca după deschiderea Muzeului Regional, să ne deplasăm pentru o săptămână la Vasile Roaită, pentru a organiza muzeul de acolo pe baze științifice”⁴².

Muzeul lui Horia Slobozeanu de la Eforie Sud (Vasile Roaită) în anii '50, fotografie pusă la dispoziție de doamna Aurelia Lăpușan

Mai mult, în documentele vremii am identificat și un *Raport de activitate* redactat de către dr. Slobozeanu, și el inedit până în prezent, care ne oferă informații despre modul în care funcționa muzeul: „Muzeul din orașul Vasile Roaită a avut și anul acesta o activitate rodnică, fiind vizitat de foarte mulți oameni ai muncii, trimiși în stațiuni pentru odihnă sau pentru cură.

Se vede din registrul în care vizitatorii semnează că muzeul a fost vizitat în lunile iulie și august de 7.000 de oameni. Numărul vizitatorilor a fost în realitate de peste 10.000 de oameni, mulți neglijând să se semneze în condică. Din acest număr mare de vizitatori, rezultă că muzeul corespunde

nevoii de cultură a oamenilor muncii și că-și atinge scopul de factor de cultură. Muzeul se compune din 290 de piese din epocă greacă, romană și bizantină, având și câteva obiecte ce arată influența slavă.

În afară de cheltuielile de întreținere, care până acum nu au fost prevăzute în buget, și cheltuielile de reparații de care localul naționalizat are urgentă nevoie, este nevoie de mobilier absolut necesar oricărui muzeu, ca etajere, colțare, vitrine, mobilier care să permită conservarea lor, numărul obiectelor fiind aprox. 290. Schițele pentru mobilier au fost înaintate Comitetului pentru Așezăminte Culturale și Sfatului Popular al Regiunii Constanța.

Prin ajutorul care se va da Muzeului din stațiunea Vasile Roaită, centru muncitoresc în timpul verii, Muzeul își va putea îndeplini rolul lui cultural. Odată cu aceasta înaintez inventarul muzeului. Horia Slobozeanu, strada Pompiliu Eliade nr. 7, Raionul Gheorghe Gheorghiu Dej, București. 22 Septembrie 1952”⁴³.

Un alt document important pentru istoria acestui muzeu ne relevă modul în care medicul Horia Slobozeanu a continuat să-și îngrijească mica, dar valoroasă colecție de antichități, în pofida dificultăților financiare pe care le înfrunta alături de soția sa, în condițiile în care imobilul nu-i mai aparținea: „În urma

⁴² *Ibidem*, f. 189- verso.

⁴³ *Ibidem*, ff. 156-157.

recomandării tov. Academician Petre Constantinescu Iași, Președintele Comisiei Științifice a Muzeelor, și în urma deciziei Comitetului pentru Așezămintele Culturale nr. 10.449/1952, 2 iunie, mi s-a dat delegație să conduc muzeul din orașul Vasile Roaită în mod onorific. (subl. n.)

Vă rog să interveniți la Direcția Caselor de Odihnă din București, Blvd. 6 Martie nr. 25, ca să mi se admită să iau masa, contra cost mic, mie și soției mele Elena Slobozeanu, la una din cantinele Caselor de Odihnă din localitate. Aceasta nu necesită nici o cheltuială din partea Așezămintelor Culturale. Luptăm pentru Pace!. Dr. Horia Slobozeanu, Blvd. Republicii 149, Vasile Roaită, Regiunea Constanța⁴⁴.

În primăvara anului 1952, prin Sfatul Popular al orașului Vasile Roaită – Secția Gospodăriei Comunale și Industrii Locale, s-a remis către Comitetul pentru Așezămintele Culturale din R.P.R. un deviz amănunțit cu necesarul reparațiilor ce trebuia să se efectueze la muzeul din localitate. Astfel, a fost aprobată și alocată suma de 2.350 lei, în care erau cuprinse lucrări de completare zidărie, lucrări de zugrăvit, vopsit ferestre, obloane, uși lemn, turnare trotuar ș.a.⁴⁵

Reparațiile erau preconizate a începe în vara aceluiași an, dar din motive necunoscute ele au fost executate mult mai târziu, muzeul fiind redeschis, așa cum anunța presa locală, la 4 august 1957: „De puțină vreme s-a redeschis în stațiunea Vasile Roaită un muzeu arheologic prin grija Secției de învățământ și cultură a regiunii, a Muzeului regional și a Sfatului Popular al orașului Vasile Roaită. Bogata colecție găzduită în acest muzeu (275 piese arheologice de o deosebită importanță pentru istoria țării noastre) au fost adunate de doctorul Horia Slobozeanu. Zilnic, muzeul este vizitat de numeroși cetățeni veniți la odihnă”⁴⁶.

Redeschiderea acestui muzeu în 1957 coincide cu redeschiderea Muzeului Regional al Dobrogei, condus de noul director Vasile Canarache, după ce întregul patrimoniu fusese relocat din clădirea de pe faleză (fostul Acvarium) și reorganizat pe principii moderne. Cel mai probabil făcea parte dintr-un program de reorganizare a muzeelor dobrogene și cu siguranță anul 1957 marchează și momentul trecerii acestui lăcaș în subordinea celui de la Constanța. De altfel, ultimele informații documentare identificate până în prezent se referă la anul 1960, când Vasile Canarache trimitea un raport către Comitetul Executiv al Sfatului Popular Regional Constanța, în cuprinsul căruia, la pct. IV menționa: „În condițiile de azi, când avem un muzeu central de arheologie la Constanța, un muzeu de arheologie la Mangalia, un muzeu de arheologie la Istria și un muzeu de arheologie la Vasile Roaită (...), consider că nu este cazul să se meargă mult prea departe cu muzee speciale de arheologie în restul regiunii”⁴⁷.

La 28 iulie 1961, după o grea suferință, se stingea din viață Horia Slobozeanu, „medic pediatru, pasionat cercetător al trecutului țării noastre și realizatorul unei importante colecții arheologice”⁴⁸. Într-un material scris *in memoriam* Horia Slobozeanu, Emilian Popescu amintea sintetic, dar profund admirativ, activitatea acestei personalități medicale, care și-a legat numele nu doar de balneologia pediatrică și de stațiunea Carmen Sylva, ci și de patrimoniul arheologic dobrogean: „Încă din 1924, într-o vreme când grija pentru mărturiile trecutului era așa de mică, dr. Slobozeanu salvează de la pieire sau înstrăinare importante inscripții, basoreliefuri, vase, teracote, coloane, capiteli etc., adunând în colecția sa peste 250 de piese, care au devenit apoi un bun pentru masele largi populare și pentru știință. Dr. Horia Slobozeanu a amenajat în casa sa de la Eforie-Sud un muzeu al cărui custode și ghid benevol a fost până în ultima parte a vieții sale.

⁴⁴ *Ibidem*, ff. 186, 195 Trebuie menționat că academicianul Petre Constantinescu Iași este cel care a salvat de la distrugere statuile reginelor Elisabeta și Maria, pe care Sfatul Popular Constanța dorea să le topească, așa că intervențiile sale în favoarea dr. Slobozeanu nu sunt deloc surprinzătoare, vezi pentru mai multe detalii și Delia Roxana Cornea, *Povestea statuiilor regale de la Constanța*, în vol. *Realism și alegorie în creația artistică. Studii și Cercetări*, Editura U.N.A.R.T.E., București, 2023, p. 82 și n. 52.

⁴⁵ SANIC, Fond Comitetul pentru Așezăminte Culturale -Muzeu, dosar 17/1952, ff. 102-111.

⁴⁶ *Muzeu arheologic la Vasile Roaită*, în „Dobrogea nouă”, anul X, nr. 2810, 4 august 1957, p. 1.

⁴⁷ Referatul nr. 74 din 5 februarie 1960, trimis de Vasile Canarache către Comitetul Executiv al Sfatului Popular Regional Constanța, f. 8 în Arhiva veche a MINA Constanța, (neinventariată arhivistic).

⁴⁸ Emilian Popescu, *op.cit.*, p. 485.

Valoarea științifică a acestor obiecte este foarte mare. Spre deosebire de alți colecționari, care adunau cu predilecție obiecte mărunte, prețuite mai mult pentru valoarea lor artistică, dr. Slobozeanu a strâns un număr impresionant de monumente cu valoare istorică. Între acestea, inscripțiile dețin un loc de frunte. Printre ele se află unele cu o valoare excepțională. Fragmentul de inscripție conținând tratatul de alianță încheiat în jurul anului 70 î.e.n. între Roma și Callatis, constituie un *unicum* în epigrafia latină. Altele, nu de mai mică importanță, aduc contribuții la istoria generală a imperiului roman sau a Sciției Mici. Monumentele sculpturale și obiectele ceramice au constituit, de asemenea, obiectul unor studii din partea specialiștilor români. O mare calitate a dr. Slobozeanu a fost aceea că a păstrat tot timpul contactul cu arheologii, oferindu-le spre studiu obiecte de valoare, însoțite totodată de precizii în privința condițiilor descoperirii, lucru care lipsește aproape total altor colecții⁴⁹.

Înainte de a se stinge din viață, dr. Horia Slobozeanu a donat Sfatului Popular al Regiunii Constanța colecția sa din vila de la Eforie-Sud, colecție care ar fi trebuit să-i poarte numele. Din păcate, nu era în spiritul acelei epoci să se evidențieze personalitățile unor oameni care nu se încadrau în tiparele regimului, astfel încât artefactele au intrat în evidențele Muzeului Regional al Dobrogei, primind fiecare câte un număr de inventar, dar specificându-se totuși că proveneau din „Colecția H. Slobozeanu”. Pentru că documentele interne ale muzeului, redactate de directorul Vasile Canarache după anul 1961, nu mai menționează funcționarea muzeului din localitatea Vasile Roaită, credem că acesta este momentul ce marchează închiderea micului lăcaș muzeal, artefactele fiind transferate și înregistrate în scriptele muzeului constănțean în anii 1965-1966.

Horia Slobozeanu rămâne, peste timp, unul dintre cei mai devotați colecționari de antichități dobrogene, a cărui pasiune, așa cum enunța și Emilian Popescu, a salvat de la pierdere sau înstrăinare, artefacte arheologice și epigrafice de o inestimabilă valoare pentru cunoașterea istorie locale și regionale. El a creat primul muzeu arheologic privat din Dobrogea și nu s-a limitat doar a fi colecționar, ci s-a dedicat trup și suflet acestei pasiuni, pe care – într-o manieră autodidactă – a încercat să o valorifice și prin lucrări științifice⁵⁰. Pe frontispiciul casei sale din Eforie Sud, dr. Slobozeanu a încastrat în piatră un mic text, care concentra pasiunea și admirația sa pentru aceste țărâmurii și istoria străveche a Dobrogei: „Rar se mai poate întâlni un alt colț de pământ care, pe o întindere atât de mică, să fi înghițit o atât de bogată și de zbuciumată istorie”⁵¹. Rămâne o datorie de onoare pentru noi, cei de astăzi, să readucem la lumină contribuția acestei personalități și să conturăm, așa cum a fost, o filă importantă din istoria muzeografiei dobrogene.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ H. Slobozeanu, *Considerații asupra așezărilor din jurul lacurilor Techirghiol și Agigea*, în „Materiale și cercetări arheologice”, V, 1959, p. 735-752; *Idem*, *Reprezentări din cultul lui Dionysos și al Nimfelor de pe litoralul vestic al Mării Negre*, în „Studii și Cercetări de Istorie Veche”, 10, 1959, nr. 2, pp. 285-294; *Idem*, *La vie musicale et théâtrale dans l'Antiquité sur le territoire de la RPR, révélée par les fouilles archéologiques/ Callatis (Mangalia)*, în „Revue Roumaine”, XIV, București, 1960, pp. 167-169; Horia Slobozeanu, Ioan Țicu, *Stațiunea antică de la Schitu (regiunea Dobrogea)*, în „Studii și Cercetări de Istorie Veche”, tom 17, nr. 4, an 1966, pp. 679-702.

⁵¹ Aurelia Lăpușan, *Horia Slobozeanu...*, p. 5.

**A PAGE FROM THE HISTORY OF DOBRUJAN MUSEOGRAPHY –
DOCTOR HORIA SLOBOZEANU'S EFFORTS TO COLLECT AND PRESERVE
DOBRUJA'S ARCHAEOLOGICAL HERITAGE**

Abstract: *During the interwar period, against the background of intense archaeological activity and the collection of archaeological remains from Dobruja, the first private museum in the region was established through the efforts of the balneologist Dr. Horia Slobozeanu. The first objects in the collection were purchased from various local inhabitants or discovered by the doctor himself between 1922 and 1924. Over the years, however, the collection was constantly enriched with vessels, inscriptions, jewelry, and other valuable archaeological artifacts. Highly visited by summer visitors coming to the Carmen Sylva resort, the museum was also frequented by renowned archaeologists and historians. Some of them, such as R. Săveanu Sauciuc, S. Lambrino, and D. Tudor, studied and published various inscriptions preserved in the museum's collection. Following the establishment of the communist regime, the building housing the collection was nationalized, while the museum, now managed "honorarily" by Dr. Slobozeanu, came under the attention of the Committee for Cultural Establishments – Museums Section. In the 1950s, the museum in the seaside resort of Eforie – then renamed Vasile Roaită – was visited by approximately 10,000 tourists per season, confirming the importance of the 290 artifacts that comprised its heritage. After the death of Dr. Horia Slobozeanu, the collection became part of the heritage of the Regional Museum of Dobruja. Some of the artifacts were apparently transferred to other museums, such as the Callatis Museum in Mangalia or museums in Bucharest, under circumstances that cannot be established today. Through this study, we aim not only to outline the personality of Dr. Horia Slobozeanu and his efforts to collect and preserve Dobruja's archaeological heritage, but also to draw readers' attention to an important chapter in the history of Dobrujan museography and to reconstruct, on the basis of period documents, the history of the first private archaeological museum in Dobruja.*

Keywords: *Horia Slobozeanu, museum, Dobruja, Carmen-Sylva, ancient vestiges.*